ONS MARKENBOEK

Gorssel, oktober 1998
16e jaargang, no. 4

ISSN: 0169-5819

ONS MARKENBOEK

Uitgave van de oudheidkundige vereniging De Elf Marken te Gorssel.

De vereniging is opgericht op 27 september 1983 en heeft ten doel "de beoefening van de geschiedenis in het algemeen en in het bijzonder die van de gemeente Gorssel, waaronder mede wordt begrepen het grondgebied van de gehele, huidige en vroegere, burgerlijke gemeente Gorssel alsmede de bevordering in zo breed mogelijke kring van de belangstelling voor de geschiedenis van de gemeente Gorssel in al haar aspecten".

BESTUUR

Voorzitter : H.J. Jansen op de Haar, Bargeweg 16
7211 DC Eefde, tel 0575 540785

Secretaris : W. van de Kamp, Lochemseweg 38
7214 RK Epse, tel 0575 493037

Penningmeester : H.F. Bruil, Molenweg 22
7213 XG Gorssel, tel 0575 491822

Leden : R. Boschloo, Hogenkampsweg 3
7218 BT Almen, tel 0575 431261
C. Bremer, Hoefslag 12
7213 BW Gorssel, tel 0575 493428
Mevr. W.J. Holtslag-Harkink, Blauwedijk 11
7218 BJ Almen tel 0575 431744
H.A. Klein Ovink, Wittendijk 6
7216 PL Kring van Dorth tel 0573 221317
J. Nijenhuis, Wunderinklaan 3
7211 AG Eefde, tel 0575 515761
J. Pasman, Heideweg 14
7217 TE Harfsen, tel 0573 431248
A.M. de Ruiter, Joppelaan 14
7213 AC Gorssel, tel 0575 492139
H. Schoenmaker, Lochemseweg 28
7244 RS Barchem, tel 0573 441932

REDACTIECOMMISSIE

Voorzitter : A.M. de Ruiter, Joppelaan 14
7213 AC Gorssel, tel 0575 492139

Leden : N. Kuik, Het Wilgert 8
7214 AV Epse, tel 0575 493170
H. Meedendorp, Elfuursweg 22
7213 EN Gorssel, tel 0575 492074

ONS MARKENBOEK

16e jaargang, no. 4, oktober 1998

INHOUD

blz.

Mededelingen van het bestuur en de redactie 2

Tolperikelen
door H.J. Jansen op de Haar 3

De bouwkosten van een lagere school rond 1825
door N. van Wijk 7

Een vergeten stukje Epse
door H.J. Jansen op de Haar 10

Johan Derk en de appeltjes van oranje
door H. Schoenmaker 22

Afwikkeling oorlogsschade na de Franse tijd
door N. van Wijk 24

Aanwinsten bibliotheek (8)
door H. Schoenmaker 26

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR EN DE REDACTIE

Het Richtershuis
Nog steeds ontvangen wij post via het oude adres Hulstweg 7. Dit is voor de huidige bewoners en voor ons erg vervelend.
Door hernummering is ons adres al lange tijd: Hulstweg 4 te Harfsen.
Wilt u hiervan nota nemen !

Programma lezing/dia-avonden 1998/1999

Harfsen: donderdag 26 november 1998, aanvang 20.00 uur, zaal Buitenlust.
De heer J. Thoben uit 's Heerenberg zal voor ons een lezing houden met als onderwerp "In de sporen van graaf Wichman van Hameland".
Deze spreker heeft reeds eerder voor onze vereniging opgetreden met onder andere de lezing over Hannekemaaiers, Kiepkerels en Tjödden, welke lezing een succes was.
Ook deze nieuwe lezing belooft veel wetenswaardigheden.

Almen: donderdag 18 februari 1999, aanvang 20.00 uur, grote zaal De Hoofdige Boer.
De heren H.J. Jansen op de Haar en G. Verstege zullen een lezing houden met als titel: "Almen, een dorp aan de Berkel".
Verdere introductie lijkt niet nodig, wij verwachten een volle zaal.

De lezingen voor Epse en Eefde zijn nog in het stadium van voorbereiding.

Excursie Deventer
De werkgroep excursies heeft wegens een onvoldoende aantal deelnemers helaas moeten besluiten de voor 15 augustus 1998 geplande excursie naar Deventer niet te laten doorgaan.

Kopij voor het volgende nummer dient uiterlijk **23 november 1998** bij de redactiecommissie binnen te zijn (indien mogelijk met afbeelding).

TOLPERIKELEN

H.J. Jansen op de Haar

Bij het aanleggen van "kunstwegen" in de negentiende eeuw moesten onze voorvaderen maar zien dat, na de aanleg daarvan, ook de onderhoudskosten zouden worden betaald door de gebruikers van die wegen. De vorige eeuw is dan ook rijk aan het heffen van tol.
Na het aanleggen van de kunstweg van Deventer naar Groenlo, thans beter bekend als de "Lochemseweg", werd dan ook tol geheven. Zo kwam er een tol op de grens tussen Gorssel en Laren, één aan de schuur bij De Drie Kieften en één nabij het hotel De Buitenkamp in Epse. Deze laatste twee zijn echter niet lang in dienst geweest, daar ze door één tol werden vervangen, die werd geplaatst aan de westzijde van de spoorwegovergang en ter hoogte van de tegenwoordige villa De Beuken.
Nu stond die tol bij De Drie Kieften aan de muur van de schuur, terwijl de Lochemseweg op dat punt de Driekieftenweg kruiste. Het café stond aan de zuidzijde van de Lochemseweg en ook van de Driekieftenweg, terwijl de schuur zich aan de noordzijde van de Lochemseweg bevond, maar wel middenop de Driekieftenweg. De Driekieftenweg was een oude Hessenweg en de kooplieden konden hun wagens in de schuur laten staan als zij bleven overnachten. De volgende dag konden zij aan de andere kant de schuur weer uit. Omdat deze oude schuur een "sta-in-de-weg" werd voor het moderne verkeer heeft deze het veld moeten ruimen voor de snelheidsmonsters van onze tijd. De meeste herbergen hadden zo'n schuur. Er staat er nog steeds één bij de Pessink.
Dat het verkeer niet altijd blij was met zo'n tol bleek ons uit een brief van 5 november 1853, toen de Lochemseweg nog maar net gereed was. We willen onze lezers deze brief niet onthouden. De brief werd geschreven door het bestuur van de kunstweg van Deventer naar Groenlo te Deventer en was gericht aan de burgemeester van Gorssel. De brief luidt als volgt:

"WelEdele Heer!
Bestuurderen van den Kunstweg van Deventer naar Groenlo nemen de vrijheid het volgende voorval ter Uwe kennis te brengen:
E.J. Dommerholt van de houtwal te Gorssel is op Zaterdag den 22 October omstreeks 6 uur des avonds met eenen wagen met een paard, komende in de rigting van Dorth, aan de herberg de Kiewiet in de schuur gereden, die zich aldaar ter zijde van de Kunstweg juist nevens den op dat punt geplaatsten boom bevindt,

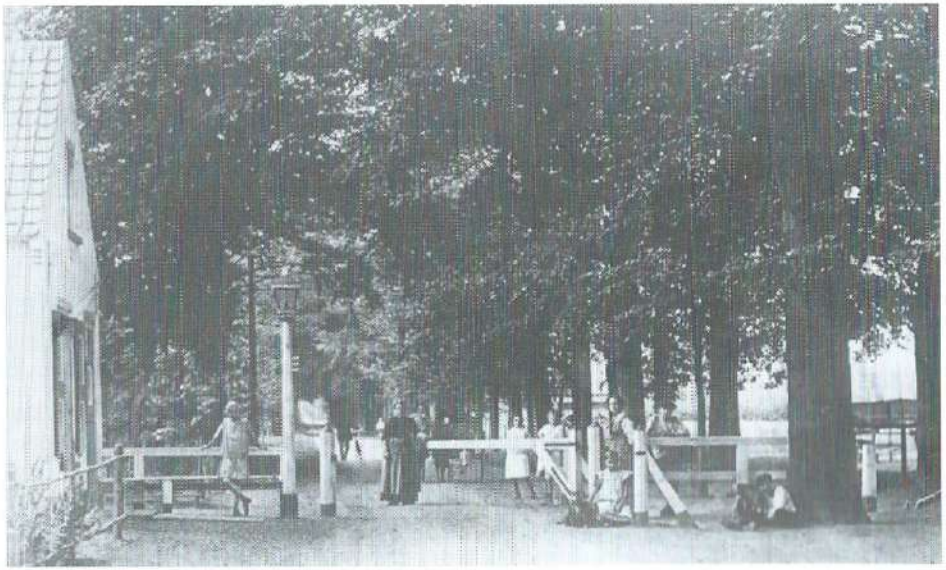

Tol huidige Joppelaan te Gorssel

aan welken zij, die daar op den Kunstweg komen of denzelven daar verlaten, verpligt zijn de tol te betalen.
Dommerholt heeft bij het verlaten der schuur gebruik gemaakt van den Kunstweg in de rigting naar Deventer en geweigerd de verschuldigde tol te betalen. De zaak heeft zich aldus toegedragen: toen Dommerholt de schuur was ingereden en niet onduidelijk te kennen gaf dat hij zich op den kunstweg wilde begeven en niet voornemens was om tol te betalen, heeft de vrouw van den Kastelein Nijkamp hem gewaarschuwd, dat dit niet mogt, dat hij de tol moest betalen; Dommerholt heeft zich hieraan niet het minst gestoord, hij heeft eenig beletsel, dat zich toevallig in de schuur bevond en aan het doorrijden hinderlijk was, uit den weg doen ruimen en is vervolgens op den Kunstweg gereden, bij dat oprijden van den Kunstweg heeft de Tolgaarder de tol van hem gevorderd, welke hij heeft geweigerd te betalen met te zeggen: "aan den boom is Uwe plaats".
Bestuurderen kunnen zich soortgelijke brutale weigeringen van den tol niet laten welgevallen en al geldt het hier slechts eene inning van 7,5 cents, die eigenlijk minder afdoet dan wel de handhaving van de regten des wegs, zij mogen daarin niet stilzwijgend berusten. Het Toltarief vermeldt uitdrukkelijk, dat de betaling der tol niet mag geweigerd worden; hij die vermeent de tol niet verschuldigd te zijn, kan bij de betaling kwitantie van den Tolgaarder vragen, om naderhand zijn regt te doen gelden, maar de weigering is met straf bedreigd. De betrokken persoon heeft na vooraf daaromtrent te zijn ingelicht, van de zich daar bevindende schuur gebruik gemaakt om het doorrijden van den boom te ontduiken en daarin aanleiding gezocht tot ongeoorloofde weigering van de tol; de Tolgaarder kan met getuigen staven, dat hij de tol van hem heeft ingevorderd, want behalve de vrouw van Meester Graauwert op den wagen en nog een persoon, aan den Tolgaarder niet bij name bekend; alleen het aan UwEd. indienen van een procesverbaal van den Tolgaarder zoude in deze omstandigheden wel voldoende zijn geweest om den weigerachtige naar de Wet te doen vervolgen, doch Bestuurderen hebben begrepen liever eenen anderen minder gestrengen weg te beproeven; het is daarom dat zij zich veroorloven UwEd. het bovenstaande op deze wijze bij brief mede te deelen, met beleefde uitnoodiging, om meergenoemden E.J. Dommerholt hierover te onderhouden, hem alsnog tot de betaling der verschuldigde tol (7,5 cents) aan te manen, hem het ongepaste en onbetamelijke zijner handelwijze onder het oog te brengen en hem te doen gevoelen, dat hij door te blijven volharden bij zijne weigering gevaar loopt zich aan meerdere onaangenaamheden bloot te stellen.

In het vertrouwen dat UwEd. het zal billijken, dat de zaak dezerzijds op minnelijke wijze wordt getracht te beëindigen, durven Bestuurderen zich overtuigd houden, dat UwEd. niet ongenegen zal zijn hen daarbij op de voorgestelde wijze behulpzaam te zijn, om de regten van den Kunstweg, die aan hunne zorg is toevertrouwd, te handhaven.

De bestuurderen voornoemd,
w.g. Hendr. Buitenwerff, Secr."

Tot zover de brief van de "Bestuurderen van de Kunstweg". Onze nieuwsgierigheid was gewekt en we zijn in het brievenboek van 1853 gedoken, om na te gaan of de afloop ook ergens was genoteerd. De burgemeester was er vlug bij en schreef op 12 november reeds het volgende briefje aan de "Bestuurderen van de Administratie van den Kunstweg van Deventer naar Groenlo, te Deventer":

"Naar aanleiding Uwer missive van den 5 dezer nr. 386, heb ik de persoon van E.J. Dommerholt te Gorssel bij mij ontboden, hem het ongepaste zijner handelwijze op den 22sten October j.l. jegens den Tolgaarder bij de Drie Kieften onder het oog gebragt en hem aangemaand alsnog de verschuldigde tol (7,5 cents) te voldoen; waartoe hij zich dadelijk bereid betoonde en welke som ik de eer heb UwEd. hiernevens over te maken.

w.g. De Vuller (Burgemeester)"

Vermoedelijk was hiermee de rust aan de tol van De Driekieften teruggekeerd, maar het voorval zal nog menigmaal aan de stamtafel van het café het onderwerp van gesprek geweest zijn.

DE BOUWKOSTEN VAN EEN LAGERE SCHOOL ROND 1825

N. van Wijk

De geschiedenis van het onderwijs in onze gemeente is uitvoerig beschreven in het boek van J. de Graaf: "Uit Gorssel's verleden".
Toen men na de Franse tijd (dus na 1815) meer en meer het belang van beter onderwijs ging inzien moesten er ingrijpende veranderingen komen.
Goede schoolgebouwen ontbraken. Er werd ten plattelande hoofdzakelijk les gegeven in particuliere woningen. Wat onze gemeente betreft, denken we aan Het Bolderink in Epse en de kosterswoning in Almen. Het lesgeven vond plaats in de woonkamer. Zo langzamerhand nam men het besluit over te gaan tot de bouw van "echte" scholen.
Toen bleek, dat de bouwkosten in de verschillende gemeenten nogal sterk verschilden vonden Gedeputeerde Staten van Gelderland het wenselijk vaste richtlijnen voor de scholenbouw vast te stellen. De betrokken gemeenten kregen dan ook een "Extract uit het register der besluiten" van Gedeputeerde Staten met de mededeling, dat men zich aan de vastgestelde regels voor scholenbouw had te houden. In het gemeentelijk archief vonden we voor het jaar 1825 de volgende gegevens.

Berekening der kosten voor een school van ruim honderd leerlingen:

Het graven der fondamentgleuven en aanstampen	f	12,00
Metselwerk:		
Fondamenten: 11.600 moppen à f 8,00/1000	f	92,80
Buiten opstaande muren: 32.200 gevelklinkers à f 10,50		338,10
Binnenmuren: 7.500 moppen à f 8,00/1000		60,00
Voor de vloer: op zijn kant 6.700 klinkers à f 10,00/1000		67,00
2500 graauwen voor sekreetputten en zitting		22,50
23 hoed schulpkalk		172,00
Arbeidsloon		166,40
4 hoeksteunen en twee dekstukken		10,00
6 paar noten dorpels		24,00
2400 blauwe pannen à f 32,00/1000		76,80
38 vorstpannen		2,25

Voor inscheren, vorsten en binnenstrijken		32,00
3 ton cement		10,00
	Totaal	f 1.085,85

Voor de pannen zou om de ligtheid
een stroodak kunnen genomen worden.

Timmerwerk:

1 voordeurkozijn	f	20,00
2 glaskozijnen voor de einden		96,00
1 bolraam		12,00
2 raamtjes voor de sekreten		6,00
5 binnendeurramen		65,00
De onder- en bovenbrillen		7,00
Het portaal		16,00
De banken en lessenaars		165,00
Totaal	f	387,00

6 vuren balken 5-7 dm lang 24 voet	f	24,00
2 muurplaten 4-6 dm 24 voet		6,00
2 dito 4-6 dm 20 voet		4,40
2 dito 4-4 dm 24 voet		4,00
2 dito 4-4 dm 20 voet		3,00
7 balkjes 4-4 dm 6 voet		3,15
12 kapspanten 4-5 dm 18 voet		19,20
6 balken 4-5 dm 14 voet		7,20
12 stijlen 4-5 dm 7 voet		7,20
1 nok 3-4 dm 24 voet		1,50
1 dito 3-4 dm 20 voet		1,25
12 krombelen 4-5 dm 6 voet		6,00
10 kapspanten 3-4 dm 18 voet		10,00
10 stijlen 3-4 dm 17 voet		3,50
10 krombelen 3-4 dm 6 voet		3,00
5 balkjes 3-4 dm 14 voet		3,10
20 sporen 3-3 dm 18 voet		17,00
8 dito 3-3 dm 10 voet		4,00
21 hanebalken 3-3 dm 6 voet		6,00
4 bossenlatten 1-2 dm 20 voet		6,80
4 dito 1-2 dm 24 voet		8,80
Spijkers en arbeidsloon		67,00
Totaal	f	216,10

Goten:

3 greenen ribben 6-8 dm 24 voet	f	25,50
1 dito 6-8 dm 20 voet		7,60
27 blokken 4-5 dm 1 1/2 voet		5,40
3 5/4 dm vurendeelen 24 voet		4,60
1 dito 20 voet		1,20
2 afhangende kokers		5,00
3 looden pijpjes en lood op de naden		3,20
Arbeidsloon en spijkers		20,00
Totaal	f	75,40

Blafon:

30 3/4 vurendeelen 20 voet	f	24,00
30 3/4 vurendeelen 24 voet		31,50
Arbeidsloon en spijkers		24,00
Totaal	f	79,50

Het blafon kan ook van latten en stukadoorwerk gemaakt worden.

IJzerwerk:

20 ankers, per stuk 5 Ned. ponden	f	40,00
8 dito, per stuk 3 Ned. ponden		4,80
en voor kleinigheden		10,00
Totaal	f	54,80

Verwen en glas:

108 ruiten, dooreen gerekend, klein en groot op 50 ct	f	54,00
De school van buiten te verwen, het hout eerst olijen en dan driemaal verwen		30,00
Van binnen het hout sterk te lijmen en driemaal verwen		54,00
Het verwen van lessenaars en banken		34,00
Totaal	f	172,00

Totale bouwkosten	f 2.070,65

Dit was dus het bedrag, dat iedere gemeente kon uitgeven voor de bouw van een wat men noemde "grote school".
We veronderstellen, dat de school die in die tijd gebouwd is voor de schoolgaande jeugd van Epse, Harfsen en Dorth (bij de kruising Oude Larenseweg/Bathmenseweg) ook voor genoemd bedrag is neergezet.
Iedere Gelderse gemeente kreeg ook het bedrag voor de bouw van een zogenaamde "kleine school" (ongeveer 50 leerlingen) te horen. Dit kwam op een totaal van f 1331,75.

EEN VERGETEN STUKJE EPSE

Op 26 maart 1998 hield onze voorzitter de heer H.J. Jansen op de Haar een lezing met dia's in de N.H. kerk in Epse, met als titel "Een vergeten stukje Epse".
De volledige tekst van deze drukbezochte lezing volgt hierna.

Toen Gerrit Verstege en ik in een eerdere lezing de Koninklijke weg behandelden van Zutphen, via Eefde, Gorssel, Epse naar Deventer, hebben we ons moeten beperken tot aan die weg liggende huizen en boerderijen, uitgaande van het jaar 1832 en het jaar van het verschijnen van het kadaster.
Bij die lezingen is het oude dorp Epse niet uit de verf gekomen. We hebben een lezing gegeven over het dorp ten oosten van de Pessink, waarbij 't Wansink, 't Wilgert, 't Bussink, de Klembergen, de Dortherweg, de Olthoflaan en de Oude Larenseweg zijn belicht met een plaatje en een praatje.
Enige jaren geleden hebben de heer Van Wijk en ik de oude plaatjes van Epse laten zien, maar één stuk Epse bleek in het "vergeetboek" te zijn geraakt en wel het westelijk deel vanaf De Pessink gerekend: namelijk de Bolmansweg, de Weerdsweg en de Kletterstraat, c.q. Koesteeg.
Zo zijn we dus vanavond hier gekomen om aan de hand van wat kaartjes en dia's dit westelijk deel van Epse te belichten.
We hebben gemeend weer bij De Pessink te moeten beginnen, waarvan we weten dat het al wordt vermeld in 1494. Het was een van ouds bekende herberg en vergaderplaats van de marke Epse en Dommer. In 1494 was het reeds een gewaard erf en eigenaar was Hendrick Pessink. In 1646 vinden we Franken als eigenaar en het blijft een gewaard erf, ook in 1776.In het notulenboek van de marke Epse en Dommer staat vermeld dat in 1617 het "schaapsschot" wordt verplaatst van Tollener en Dijkman naar de Buyrbrink tegen De Pessink. De oude schuur bij De Pessink heeft dus waarschijnlijk een voorganger gehad. In 1815 is De Pessink een grote boerderij met zes koeien, drie stuks jongvee, maar geen paarden of schapen. De hoofdbewoner is dan Teunis Pessink, die in de Franse tijd samen met E. Beunk waarnemend burgemeester was van Gorssel. Hij wordt in 1815 benoemd tot assessor (wethouder) van Gorssel. In 1829 komt er J van Laar als hoofdbewoner en in 1832 is G.J. Lamberts, molenaar te Diepenveen, eigenaar. In 1855 is het in handen van de eigenaar van 't Hassink. In 1860 woont er A.J. Wiltink, die in 1874 vertrekt naar Diepenveen. Hij wordt weer opgevolgd door Jan Stormink en als in 1909 Teunis

Willemink trouwt met de dochter van Stormink, komt het in die familie terecht, waarvan we allen de zoon Jo Willemink en Mini van De Pessink nog goed hebben gekend. Na eeuwen, en tot onze spijt, is de naam De Pessink inmiddels verdwenen. Thans heet het de Rozentuin en fungeert als Chinees restaurant. Jammer, maar waar.
Achter De Pessink, aan de Dortherweg, lag tot 1875 de boerderij 't Ooytink. In 1646 een gewaard erf. In 1815 zijn er zes koeien en drie stuks jongvee. Eigenaar was het Grote Gasthuis te Deventer en er woonde toen G. Morrenhof. Op het land van 't Ooytink stond in de 18de eeuw de katerstede "Hoekman". In 1860 woont Gerrit Tuitert op het Ooytink. Hij zou vertrokken zijn naar het Azink (volgens overlevering?). In een krant van 1875 staat een verkoop van een partij afbraak, welke verkocht zal worden in De Pessink op 31 maart van dat jaar, afkomstig van het Ooytink. Op diezelfde dag wordt ook de afbraak verkocht van Het Zweersink te Gorssel.
Als een ongewaard erf vinden we in 1776 de katerstede Altena, die thans bekend is onder de naam De Hermitage. In 1832 woont er Albert Altena. Een dochter trouwt met Jan Braskamp, die op 18 december 1823 is geboren te Neede en tussen 1870 en 1880 op Altena komt te wonen. Jan Braskamp wordt opgevolgd door zoon Reint, die in 1884 in Epse komt. Het blijft in de familie Braskamp, totdat het huis wordt verkocht aan de familie Van Loo, die het pand heden ten dage nog bewoont. Vermoedelijk werd dit huis te dicht bij de Tabberieje gebouwd en kreeg het de naam van "te-kort-bij" of "Al-te-nao". De Lochemseweg liep toen zuidelijk van de Tabberieje (De Weerd). Het geheel heette toen de "Buytenbrink".
De Tabberieje was een huis met vele namen. In 1646 kennen we het als Winckeler, maar in 1698 als Brinkerhofstede of Tabbert. Het was een gewaard erf, waarvan de "ware" in 1776 werd overgeschreven op Wyrtman onder Dorth, waardoor het stemrecht in de marke verloren is gegaan. In 1832 was de eigenaar Manus Kloosterboer. In 1815 tot 1840 was het pand dubbel bewoond. We vonden F. Nijland en J. Nuessink. Op 15 februari 1892 komt er Martinus de Weerd en deze familie bleef tot 1990, dus bijna een eeuw lang. Het pand is in 1993 afgebroken.
We steken nu de Deventerweg over in westelijke richting en komen bij het pand Kletterstraat nr. 1, genaamd 't Bolderink, alias 't Katgert, zo staat vermeld in 1776 in de notulen van de marke.
In 1474 is 't Bolderink al in handen van Ter Hunnepe en dat blijft zo totdat het pand in 1830 wordt verkocht aan de bewoners, namelijk de familie Tuitert. Deze zijn tot heden nog eigenaar. Op 27

november 1799 wordt in Deventer de schoolmeester van Epse Jan Bolderink begraven en op 21 februari 1800 Harmen Landeweer, eveneens schoolmeester te Epse. Of deze laatste ook op het Bolderink heeft gewoond is niet bekend. De volgende schoolmeester is G.J. Mensink, die in Gorssel bleef wonen en dus dagelijks de wandeling maakte naar 't Bolderink. Hij heeft steeds geklaagd over de slechte huisvesting en een lekkend dak. Er is veel papier aan besteed, maar niemand hielp Mensink uit de nood. Pas in 1830 viel het besluit een nieuwe school te bouwen aan de Bathmenseweg, samen met de school van Dorth. Meester Mensink heeft het echter niet meer beleefd, want toen in 1832 de nieuwe school werd geopend, was meester Mensink met pensioen. Meester Graeuwert was de eerste onderwijzer aan de Bathmenseweg. Zoals uit het vorenstaande blijkt werd de oude school verkocht aan de bewoner Tuitert. Thans woont er de familie Nieuwenhuis sedert 1974.
Boerderij Bovendarp vinden we in 1369 als Bavendarph volgens de bekende Sligher van Bath. In 1494 op het verpondingskohier is de Prior op den Bergh te Deventer eigenaar. In 1646 is het prioraet van Deventer nog steeds in het bezit en 1/3 deel is dan tiendvrij. In 1815 woont er Hendrik Bovendorp en in 1832 wordt deze vermeld als eigenaar. Hij heeft een paard, zes koeien en veertig schapen. Hij is volgens het markeboek gerechtigd in de koeweiden van de Kiffsweerd, grenzend aan de Kiffweerden van de stad Deventer, bij de beek van het Koerhuis. In 1841 komen we daar L. Wiltink tegen, die in 1870 is overleden. Vanaf die tijd woonde er schoonzoon Klein Nulend. Op 24 maart 1892 komt er Mannes Wiltink te wonen uit Voorst. De boerderij wordt in 1881 verkocht inclusief vee en voortvaring. De familie ging 100 meter noordwaarts een nieuw huis bouwen met boerderij, het oude huis werd verkocht en in mei 1903 komt daar Jan Antonie Ebrecht, gehuwd met Ina Brinkman. Het oude huis wordt afgebroken en alleen de schuur is blijven staan. Het huis van Ebrecht, Kletterstraat 5, wordt nu bewoond door de familie Holterman.
De oude schuur staat dus aan de Weerdsweg en als we de Weerdsweg blijven volgen dan zien we links Eikenwold van de familie Makkinga, ook Stoevenbelt genoemd. In de oorlogstijd woonde hier de familie Thomassen. Aan de Weerdsweg 2a woonde ook de familie Ebrecht, nu de familie Touw.
Rechts van de Weerdsweg nr 2 ligt de Zonnekamp, waar vroeger Wolters woonde. Toen was het nog een boerderijtje. Het verhaal gaat dat Wolters erg doof was en dat hij op een goede dag werkzaam was op zijn land, toen er een onweersbui opkwam. Hij hoorde het niet donderen omdat hij zo doof was, maar zag op een goed moment een reusachtige bliksemflits en dacht "nou mot ik naor huus hen". Toen hij daar aan kwam stond zijn huis in brand vanwege de bliksem. Het huis werd weer opgebouwd. Na het overlijden van Wolters is zijn weduwe hertrouwd met Klein Ovink. Een jaar of tien geleden is het huis verkocht en het wordt nu bewoond door de familie Altena.

We komen met onze wandeling nu op de splitsing van de Bolmansweg met de Weerdsweg. We gaan even de Bolmansweg op naar de plaats waar vroeger de boerderij De Vaerne heeft gestaan, die in 1879 is afgebroken. In 1646 behoorde deze boerderij aan het Convent van Diepenveen en in 1832 is het in handen van het landgoed Het Hassink. Pachter was Teunis Vaerneman, doch deze vertrekt naar het Erve Hekkert. De opvolger is een Roeterdink. In 1867 huwt zijn weduwe met Arend Jan Wiltink en zij vertrekken in 1878 naar Het Hekkert in verband met het overlijden van hun zwager Kloosterboer. Deze Arend Jan was een zoon van Albert Jan en Wilhelmina Varink op Het Hekkert en was de vader van Gerrit Jan Wiltink, die ging wonen aan de Waterdijk. Mr. Baron du Tour van Bellinkhave was de eigenaar van De Vaerne en heeft tot afbraak besloten. Het lag dus schuin tegenover De Bolman met de Napoleonseik.
We volgen even de Bolmansweg terug tot De Lijstert en het Lijstertbos, dit is tevens de ingang naar De Lijstert van de familie Ter Haar. De Lijstert was een oud boerderijtje dat in 1815 bewoond werd door de familie Van 't Laar. Het was maar klein. De man was naast zijn bedrijf dagloner. Hij werd in 1851 opgevolgd door H. Smeenk, die in 1900 werd opgevolgd door de familie Hietkamp. In de oorlog woonde daar Stempher en nu de familie Van Swaey.
We volgen de weg naar De Stoevenbelt van de familie Coldeweij. De naam Stoevenbelt is reeds bekend in 1646. Vanaf deze boerderij loopt het veerpad naar Het Raoland. Dat veerpad zou een oud kerkpad zijn, maar naar welke kerk blijft vooralsnog een vraagteken. Het kan dus naar de kerk van Wilp (8ste eeuw)zijn geweest, want daar stichtte Lebuinus zijn eerste kerk, voordat hij het aan de overzijde van de IJssel gelegen Deventer bezocht. Maar het kan ook uit een latere tijd dateren, richting Ter Hunnepe. Epse en Ter Hunnepe vielen beide onder de Bergkerk van Deventer.
De Bolmansweg loopt dood tegen de dijk van de IJssel en het laatste huis is de Uitkijk, waar vroeger de familie Van Orden woonde. Het stuk tussen De Lijstert en de Uitkijk noemde men vroeger de Belvedère en het hoorde toe aan Het Hassink.

Bolmansweg 6 "Stoevenbeld" is reeds bekend in de 17de eeuw. Deze foto is van de laatste agrariër, die dit bedrijf uitoefende, de heer J.W. Dommerholt. Het oude huis is afgebroken en wat er nu staat is dus nieuwbouw en wordt bewoond door de familie Coldewey. Langs dit huis liep het "Kerkpad" van de Bolmansweg, via het Raoland naar het veer aan de IJssel

Op de weg terug kijken we door de tuin van het huis dat op de hoek van de Weerdsweg en Bolmansweg ligt naar de oude boerderij Beltman. Op de hoek stond vroeger een zomerhuisje genaamd De Grutto en naderhand De Meermin (Weerdsweg 3), maar het zomerhuisje werd een villa, evenals de koepel van Lunenberg, die de Punte heette en thans is omgetoverd in een bungalow.
Weer op de Weerdsweg komen we bij de boerderij De Snappert, die we reeds kennen als katerstede in 1776. Een oud kaartje uit die tijd vermeldt dit huis al. Van daaruit ging men naar de "weerden" en er liep ook een pad naar De Posthoorn en Het Spinnewiel. De meeste woningen zijn hier nu particulier bewoond en doen geen dienst meer als boerderij of woning van een dagloner. Op De Snappert woonde van oudsher (1815) de familie Koldewee en in het begin van de tachtiger jaren van deze eeuw woonde er de familie Brouwer.
Voorbij De Snappert komt de toegangsweg naar De Braambeld waar vroeger de familie Klomps woonde en dat thans bewoond is door de familie Sicco Smit. Vroeger werd dit huis aan de Kletterstraat genummerd, maar het is nu Weerdsweg 6a. Hierlangs liep ook weer het kerkpad, dat we reeds hiervoor hebben genoemd.

We komen nu bij Weerdsweg 7 van de familie Joolen. Deze boerderij is ook gedegradeerd tot woonhuis en van een boerderij is geen sprake meer. Het huis lag op een belt, die voor het huis is afgegraven en waaraan de naam Beltman herinnert. Het is nog duidelijk te zien op de foto. Het werd in 1815 bewoond door de familie Dommerholt en het laatst door de familie Derks. Het bedrijf was erg kwetsbaar in verband met het hoge water in de IJssel.
Het pand Weerdsweg 8 werd bewoond door Hendrik Kromdijk en het is ook omgevormd tot een tweede woning. Door de verschillende aanbouwsels is het oude pand niet meer herkenbaar.
De Kleine Beltman ligt er vlak naast en wordt thans bewoond door de familie Tijsze. Hier woonde vroeger Jan Oosterveld, bij velen van u bekend en minnaar van de alcohol, evenals zijn buurman.
Door de aanleg van de A 1 is de Weerdsweg ook gewijzigd. We vinden nu op nr 12 het huis "De Weerd". Eerst heeft hier de familie Kloosterboer gewoond en daarna Hendrik Brinks tot ongeveer 1970. Thans woont hier de familie Van de Pol. Of het boerenbedrijf nog wordt uitgeoefend is ons niet bekend. De Weerdsweg komt bij Galerie Lenten uit, doch dat huis is genummerd aan de Kletterstraat 25 en 27.
We gaan nu echter eerst terug naar de plek waar de Weerdsweg de Kletterstraat verliet en we beginnen bij Kletterstraat 5 waar het bord Schotman op een oude ploeg in ons gezichtsveld komt. Hier woonde de familie Ebrecht, thans woont hier de familie Holterman.
We komen nu aan Kletterstraat 7 bij de boerderij Brinkman. Deze wordt genoemd in 1776 als katerstede, maar in 1368 bestaat er al wel een Brinkmanskamp. In 1832 is de eigenaar Mr. M.E. Houck te Deventer. Het werd bewoond door de familie Bosveld en in 1921 woont er Mannus Tuller, deze wordt opgevolgd door de familie Van de Vlekkert uit Gorssel, die er nu nog woont.
Rechts zien we Kletterstraat 2 van de familie Van Essen, maar we blijven nog even links van de weg met Kletterstraat 9, het huis dat Boxtart heet en door Reind Tuller is verkocht. Daarna is het afgebroken en er staat nu een nieuwe bungalow van de familie Wensink. Op oude kaarten komt de naam voor, doch de juiste datum is ons niet bekend, evenmin als van De Kniepe, Kletterstraat nr 11 van de familie Hulst. In 1829 wordt het vermeld, doch het heeft geen huisnummer en het is dan bewoond door J. Grootenhuis, "kledermaker". In 1841 is het inmiddels wel genummerd met nr 116. In 1921 woont er Hendrik Tuller en thans woont er de familie Van Hulst. De familie Stegink van Het Loobos te Gorssel zou in het verleden hier vandaan gekomen zijn.

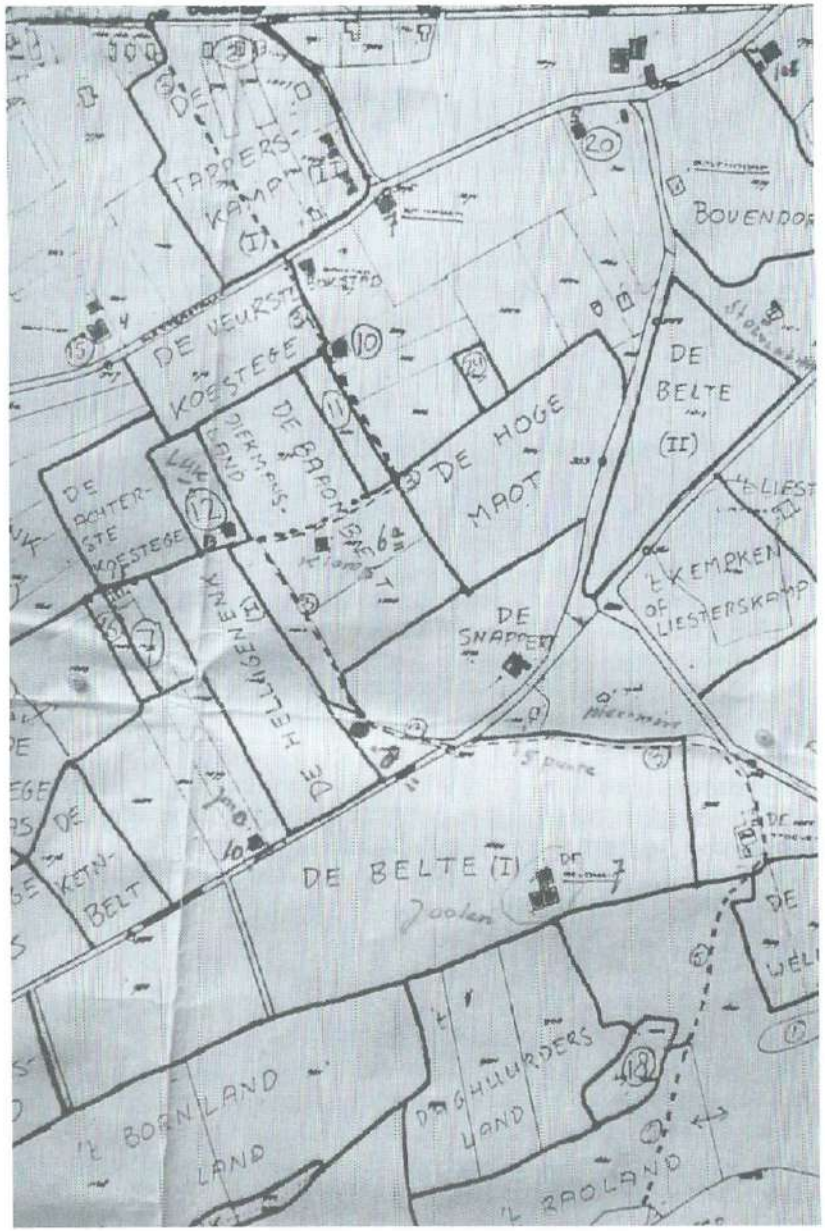

Loop van het Kerkepad:
Vanaf de Deventerweg in zuidelijke richting, langs Tapperskamp, kruist de Kletterstraat bij Boxtart, via de Kniepe (10), Braambeld (12), via Kleine Beltman en Weerdsweg in oostelijke richting tot de Bolmansweg, dan weer in zuidelijke richting tot de Stoevenbeld, via het Raoland naar het voetveer aan de IJssel

Vandaar zeggen we in Gorssel nog steeds "Stegink van de Kniepe". Achter dit huis ligt dan weer het kerkpad dat richting De Braambeld ging. Het is nu genummerd aan de Weerdsweg.
We gaan nu weer even rechts van de weg naar Kletterstraat nr 4 en wel naar de boerderij De Ossekop van de familie Brinkman. Ook De Ossekop is al bekend in 1776 en op oude kaarten staat het vermeld. Het is een katerstede; in 1815 woont er de familie Haarbrink, maar sedert 1836 woont er de familie Brinkman. Zonder de heer Brinkman hadden we dit verhaal niet kunnen schrijven, want hij was onze gids door de omgeving van de Kletterstraat. De familie kwam oorspronkelijk van De Kippe en werd eerst ook Kipperman genoemd.(Zie Ons Markenboek, 15e jaargang, nummers 2 en 3, april en juli 1997.)
Tegenover De Ossekop ligt de woning Kletterstraat 13, eertijds gebouwd door Frits Langenberg uit Eefde en thans bewoond door Hendrik Tuller.
Aan de rechterkant na de Ossekop vinden we de Boschakker, bewoond door de familie Diekerhof. Van de meeste oudere woningen is bekend dat zij ook als herberg hebben gefungeerd, vooral toen de Kletterstraat met de Koesteeg werd aangesloten op de weg naar Deventer nabij het Koerhuis in 1730. In ieder geval werden deze huizen reeds vermeld in de Kozakkenwinter 1813/1814. Vanaf 1910 woonde er de familie Schipper.
Als we op de dijk staan, die nu door de Kletterstraat loopt, zien we een groot landbouw- en veeteeltbedrijf van de familie Tuitert. De boerderij heette indertijd Overkamp en werd in 1776 als katerstede genoemd. Het is thans een van de grootste bedrijven in onze gemeente. Het was in 1832 in het bezit van de heer Jan Vervest, van beroep klompenmaker. Het was een halve bunder groot.
We komen nu aan twee huizen tegenover elkaar, die in het verleden voor heel wat deining hebben gezorgd in de Kletterstraat. Namelijk Het Spinnewiel en De Posthoorn, beide bekend als herberg. Ons redactielid Nico Kuik heeft in het aprilnummer van 1991 een artikel over Het Spinnewiel geschreven en in het daarop volgende nummer een artikel over De Posthoorn. We kunnen in verband met de tijd niet beide artikelen bespreken, maar we moeten u aanraden ze nog eens aandachtig te lezen.
Het Spinnewiel werd gebouwd in 1734, toen de Koesteeg in 1730 was ontsloten door Deventer door de aanleg van een weg door de weerden. Hier kwam dus al het verkeer langs en was een gunstige plaats voor een herberg. Die werd gebouwd door Gerrit Jansen Stegeman en zijn vrouw Hendrina Jansen, gehuwd in 1734. Zij kwamen van het huis Hoekman te Epse, dat stond op grond van

de boerderij Het Ooytink achter De Pessink. De broer van Gerrit heette Hendrik en deze woonde op De Pessink. Beide kasteleins waren dus broers. De verdenkingen begonnen in 1772 met een brief van Deventer aan de schout in Zutphen. Het werd beschreven als een zeer ergelijk en kwaad huis enzovoort. Het blijft maar klachten regenen, maar er gebeurt niets en het duurt tot 1802, dat men Gerrit junior kan arresteren en hij belandt met zijn huishoudster in het gevang. Hij bekent niets en hij is op 13 januari 1803 in de gevangenis gestorven, nog voor dat er vonnis kon worden geveld, en zonder te hebben bekend. De dochter Alberdina erfde Het Spinnewiel en trouwde met Egbert Jansen, maar vermoedelijk hebben zij geen herberg meer gehouden. Jansen werd opgevolgd door Kamperman en Kamperman weer door Welbergen. Het huis wordt thans bewoond door de familie Bouman.
Het vorenstaande zou de indruk kunnen wekken dat Gerrit Jansen Stegeman de naam van Het Spinnewiel in diskrediet bracht. Dit is namelijk niet het geval. Genoemde Gerrit had een zoon Gerrit, geboren 4 december 1746 (doopdatum in de Bergkerk te Deventer). Zijn vader Gerrit stierf al in 1751. Zijn moeder hertrouwde tot tweemaal toe en werd in 1767 weer weduwe. Zij gaf toen haar hele bezit aan zoon Gerrit, die vanaf die tijd voor moeder, zijn onnozele zuster en een invalide halfzuster moest zorgen. Er waren schulden, vooral een hypotheekschuld aan zijn neef van De Pessink. Zijn moeder stierf in 1780 en zijn oudste zuster was er niet meer in 1802. Inmiddels was Gerrit in 1775 getrouwd met Janna van der Hagt uit Rijssen en kreeg twee dochters (1776 en 1780), waarvan Alberdina in 1803 Het Spinnewiel erfde. Aangezien de vrouw van Gerrit in 1781 overleed, kwam er een huishoudster Harmina Brillemans uit Bathmen. Laatstgenoemde werd met Gerrit in 1802 gearresteerd.
Tegenover Het Spinnewiel werd op de Winkelerkamp ook een herberg gebouwd door de zoon van Teunis Woertman van de Snappert, namelijk Gerrit Snappert of Woertman. Deze Gerrit werd naderhand ook wel Schöttel-Gerrit genoemd, vandaar de naam het Schöttelenhuus of De Posthoorn. Ook deze herberg kreeg een slechte naam en was eveneens een slecht bekend staand adres. Toen Gerrit in 1769 overleed, trouwde zoon Egbert met Aaltje Arends Braamkolk. Deze echtelieden hebben de herberg niet voortgezet, doch zijn een eerzaam leven gaan leiden als landbouwer en dagloner. Na hun overlijden is het huis in 1820 verkocht aan Herman van der Ahee voor f 600,-. Egbert is nog wel als getuige opgeroepen in de zaak van Het Spinnewiel, doch hij kon van zijn buurman geen verkeerde handelingen melden.

In 1846 vinden we hier J. Leemkuil en dat blijft zo tot deze eeuw en in de twintiger jaren komt Harm Zwerus. In 1978 heeft F. Dommerholt het huis afgebroken en iets verder weer opgebouwd. Vermoedelijk is het huis de naam van de vroegere eigenaar gaan voeren, namelijk: De Leemkuil(Kletterstraat 19). Deze woning is niet op de plek van de Posthoorn herbouwd.
Van De Leemkuil gaan we naar De Stokhaar (Kletterstraat 10). Het wordt eerst vermeld in 1836 met als bewoner G. Noteboom, schoenmaker; in 1860 Nijenhuis en in 1900 Chr. Kloosterboer en na diens vertrek de familie Wilbrink. Ook tussen de boerderijen Hekkert en Withagen aan de Deventerweg lag een Stokhaar, dat in die tijd reeds was afgebroken. Of deze naam van deze boerderij is overgenomen konden we niet vaststellen.
Vroeger liep er een pad van De Posthoorn naar De Snappert. Dat was de oude postweg van Deventer naar Zutphen, of omgekeerd. Hier stond nog een oud huisje van de oude heer Frits Wolters. Het was dubbel genummerd 17 en 19. Deze nummers zijn bij de afbraak van de woning komen te vervallen. Op een andere plek is er één woning voor in de plaats gekomen. Deze wordt bewoond door de familie Smalbraak en is genummerd Kletterstraat 15.

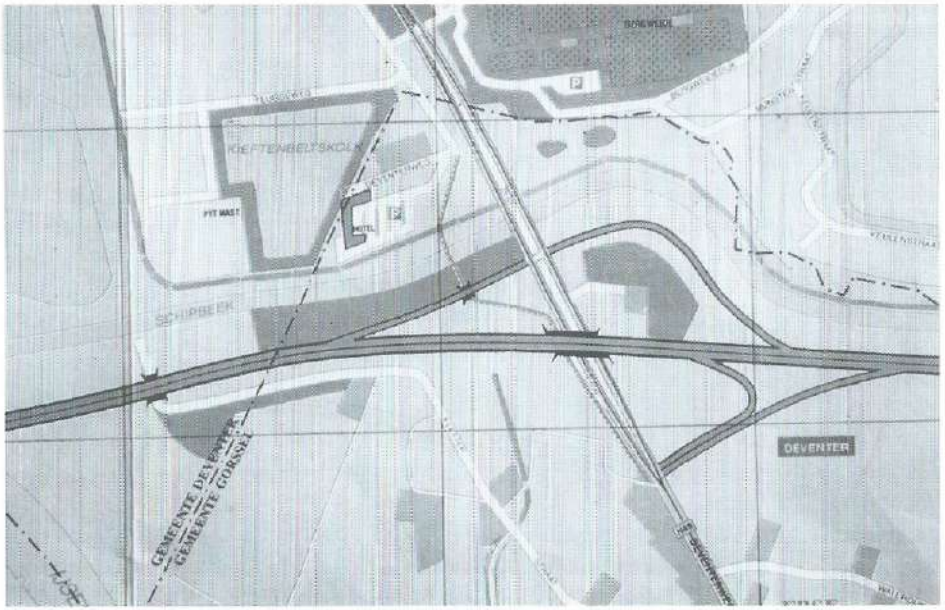

Kaart grens met Deventer nabij de Koerhuisbeek. Vanaf de IJssel (links onder) in noordelijke richting naar de Kieftenbeltskolk en achter het Motel heen. Ongeveer bij de verkeerslichten in oostelijke richting volgende de oude bedding van de Koerhuisbeek tot aan de nieuw gegraven Koerhuisbeek

Waar vroeger de tuinder Dijkerman woonde, woont nu de familie Oosterbroek, Kletterstraat 21. Daarnaast stond het huis "De Pas" van de familie Van Brouwershaven, thans de familie Weidgraaf. Ook dit pand is afgebroken en aan de zuidkant herbouwd. De familie Boskamp is hier begonnen met de handel in brandstoffen; naderhand vertrok men naar de Lochemseweg in het dorp. Dit pand is thans genummerd Kletterstraat 23.
De panden genummerd Kletterstraat 25 en 27 behoren tot de galerie Lenten. In de oorspronkelijke boerderij woonde de familie Klein Velderman, die in 1968 vertrok naar Gorssel. Deze boerderij ligt net aan de voet van het talud van de A1.
De boerderijen van de Dommerholts zijn onder de A1 verdwenen.
Vanaf de galerie Lenten kunnen we langs de A1 onder de brug door en een kijkje nemen in een stukje Gorssel bij het motel.
Net voor we onder de brug doorgaan komen we in Deventer. We zien hoe de industrie van deze stad steeds meer haar grenzen nadert en we gaan dit nader bekijken. We moeten nu terug naar de Deventerweg en bij de verkeerslichten voorbij het tankstation gaan we links de Teugseweg op en komen we uit bij de woningen Deventerweg 121 tot en met 129, behorend bij de gemeente Gorssel. Het motel Deventer ligt met een heel klein hoekje nog in Deventer en grenst aan de Kieftenbeltskolk, die geheel in Deventer ligt. Die kolk dankt haar naam aan de "Kyffsweertze weyden" uit de 16de eeuw. Deze weerden lagen in Epse en in Deventer. In de 16de eeuw zijn er nieuwe grenspalen gezet, omdat door de oorlogsomstandigheden in die tijd de oude palen waren verdwenen. Tussen 1932 en 1938 is er zand gewonnen en er ontstond een groot gat, dat bij een hoge waterstand van de IJssel in 1938 is volgelopen. Nu ging het gerucht ,dat het zandtreintje, dat door Nederlandse Heide Maatschappij werd gebruikt bij dit werklozenobject, bij het onderlopen van het gat nog op de bodem van deze kolk zou moeten liggen. Dit gerucht moet naar het land van de fabelen worden verwezen, aangezien mevrouw Brugman-Braamkolk ons vertelde dat haar vader er bij was geweest dat het gat onder water liep en dat er geen sprake was van een treintje of rails die nog onder in het gat zouden hebben gestaan, toen het onder water liep.
Genoemde mevrouw woont net op de uiterste grens nabij de Kieftenbeltskolk, maar in de gemeente Gorssel op Deventerweg nummer 123. Daarnaast woont de familie Ohlhardt en daarnaast de familie Van der Scheur met huis en bedrijfsruimte. Deze families willen gaarne in Gorssel blijven wonen, daar bij grenswijziging de Kieftenbeltskolk wordt dichtgegooid. De huizen zullen

worden afgebroken en de vrijgekomen ruimte zal voor industrieterrein worden bestemd.
Van hier gaan we via Deventer weer terug naar ons oude Epse en laten terloops het oude Koerhuis zien, dat als wachttoren heeft gediend van de gemeente Deventer en mede de grens vormde tussen Overijssel en Gelderland. De boerderij De Noord of Noordink genaamd was bewoond door de familie Brinks en is ook ten offer gevallen aan de aanleg van de A1. Het is ook vanouds al bekend in de zestiende eeuw en was een bekende herberg, waar ook de marke van Epse en Dommer vergaderde.
De mooie boerderij van Dommerholt, genaamd Het Nyenhuis of Nieuwenhuis lag dicht aan de Deventerweg en was al bekend in 1494. Zelfs de plek kunnen we niet meer aanwijzen en met de dia van het oude huis wordt de lezing over het westelijk deel van Epse besloten.

Bronnen:
Gemeente archief Gorssel. Markeregt van Epse en Dommer: uit 3de deel Overijsselsch Regt en Geschiedenis. De Marke van Epse en Dommer van Joh. de Graaf.
Eigen aantekeningen van G. Verstege en H.J. Jansen op de Haar.

Het oude "Nijenhuis" aan de Deventerweg ongeveer nabij de Waterdijk. Huis is in 1319 reeds bekend als Nienhuis en Nyenhuys (1646) en laatste bewoner was de familie Dommerholt. Het huis werd bij de aanleg van de A1 afgebroken. Foto werd genomen vanaf Deventer richting Epse

JOHAN DERK EN DE APPELTJES VAN ORANJE

H. Schoenmaker

Het jaar 1998 is een jubileumjaar. Talloze gebeurtenissen uit het verleden worden in dit jaar herdacht.
Regeren is vooruitzien. In de door de Koningin, onder ministeriële verantwoordelijkheid, op de derde dinsdag in september van het vorig jaar uitgesproken Troonrede worden drie historische gebeurtenissen kort genoemd: de Vrede van Münster, de grondwet van 1848 en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Deze drie, een heilig getal, historische feiten worden in 1998 officieel worden herdacht.
Enige kritiek is geuit op het geheel voorbijgaan door de regering aan de tweehonderdste verjaardag van onze eerste grondwet: de staatsregeling van 1798, ook wel genoemd de Bataafse Staatsregeling. Deze staatsregeling, 150 jaar na de Vrede van Münster van 1648, is vooral tot stand gekomen onder invloed van het in 1781 verschenen manifest "Aan het Volk van Nederland".
In dit manifest, een open brief, werd de naam van de schrijver niet genoemd. Eerst veel later is bekend geworden dat de schrijver Johan Derk baron van der Capellen tot den Pol (1741-1784) was.
Johan Derk is wel de "vader" van onze democratie genoemd. Zijn ideeën zijn verwerkt in de staatsregeling van 1798, die tot stand is gekomen in de patriottentijd. Zijn manifest werd in die tijd door de machthebbers gezien als een opruiend geschrift. In de Bataafse Staatsregeling kwamen reeds rechten van de mens voor.
Koningin Beatrix noemde in de Troonrede niet haar eigen jubileum, het bereiken van de 60-jarige leeftijd op 30 januari 1998. Haar verjaardag wordt gevierd op de verjaardag van haar moeder, Prinses Juliana, op 30 april, Koninginnedag.
Met als titel "Wormen in de appeltjes van Oranje" is in het dagblad Trouw van zaterdag 31 januari 1998 een interview opgenomen met de journalist René Zwaap. Zwaap heeft op een Amsterdams locaal station wekelijks een eigen televisieprogramma "Mokum TV" met daarin de column "Appeltjes van Oranje".
In het Trouwinterview gaf de Amsterdamse televisiecolumnist als zijn mening over Koninginnedag: "In plaats van Koninginnedag moet je natuurlijk de geboortedag van Johan Derk van der Capellen tot den Pol vieren, de peetvader van de Bataafse Republiek."
Over deze grote, in Gorssel begraven, figuur is door W. van de Kamp te Epse een boek geschreven met als titel "Johan Derk

baron van der Capellen tot den Pol (1741-1784), postuum inwoner van de gemeente Gorssel." Dit boek is in 1997 verschenen als nummer 2 in de boekenreeks De Elf Marken. Een boek dat zeker thuis hoort in de boekenkast van elk lid van de Oudheidkundige Vereniging de Elf Marken.
Johan Derk is geboren op 2 november 1741. Twee november is Allerzielen, de dag waarop de Rooms-Katholieke kerk de overledenen herdenkt. Zoals Koninginnedag op 30 april omgeven is met feest- en gedenkdagen: 1 mei Dag van de Arbeid, 4 mei Dodenherdenking en 5 mei Bevrijdingsdag, is dit ook het geval met 2 november: op 31 oktober Hervormingsdag, op 1 november Allerheiligen en op 4 november Dankdag voor het Gewas.
Zowel 30 januari als 2 november zijn door de tijd van het jaar minder geschikte dagen voor festiviteiten in de open lucht.
Johan Derk heeft in zijn betrekkelijk korte leven een grote invloed gehad op het Nederlandse volk en staatsbestel.

Straatverlichting in 1898

Uit de raadsvergadering van december 1897 vonden we het volgende besluit.
"Nog wordt met algemeene stemmen goedgevonden het opsteken en schoonhouden enzovoort der straatlantaarns te Eefde op te dragen aan J.E. ter Mul, aldaar voor de som van f 58,99, voor die te Almen aan B. Hietbrink, aldaar voor de som van f 27,95 en voor die bij het Lindeboompje aan S. de Groot voor de som van f 25,00.

De wnd. secretaris, De voorzitter,
w.g. J.W. ten Have w.g.Van Wassenaer"

AFWIKKELING OORLOGSSCHADE NA DE FRANSE TIJD

N. van Wijk

Toen na de slag bij Waterloo de Franse troepen ons land gingen verlaten, bleven hier en daar nog afdelingen achter. Zo ook in Deventer. De oprukkende bevrijdingslegers omsingelden de plaatsen waar nog Franse soldaten verbleven. Russische troepen, waaronder enige afdelingen Kozakken, trachtten de Fransen te verjagen en gingen Deventer belegeren. Zo waren in de winter van 1814 onder andere afdelingen Kozakken gelegerd in onze gemeente, voornamelijk in Epse en in het noorden van Gorssel. De naam Kozakkenweg herinnert er ons nog aan.
De meestal in het open veld gelegerde troepen moesten door de inwoners worden voorzien van voedsel en verwarming. De verwarming moest komen van stammen en takken van gekapte bomen. Uiteraard sneuvelde er heel veel geboomte. Na het vertrek van de troepen trachtte men, via de gemeente, geldelijke genoegdoening te krijgen, ook wat betreft het verstrekte voedsel. De gemeente stelde zich in verbinding met de provincie om tot een oplossing te komen.
Pas in 1825 werden er maatregelen getroffen om tot vergoeding van het geleverde te komen. Wat de gemeente Gorssel betreft, troffen we in het gemeentelijk archief het volgende staatje aan.

"Te betalen wegens gekapt Grof Hout, deels met en deels buiten voorkennis van het Plaatselijk Bestuur van Gorssel, hebbende plaatsgehad in de Winter van 1814 tijdens de Blokkade van Deventer door de Kozakken en Landstorm en zulks door gebrek aan gewone brandstoffen:

Namen der Eigenaren	Objecten	Beloop
F.C. Colenbrander	30 beuken en 2 eiken	f 255,00
A.T. Hartkamp	eenige beuken	134,00
Van Markel Bouwer	25 beuken	114,00
Mark van Rijsselt	eenige dennen	38,00
Gerrit Valkeman	18 peppelen	20,00
F.C. Colenbrander	17 beuken en eiken	41,00
Jan van Huet	7 eiken en 9 beuken	63,00
Mark van Epse	128 peppelen	348,00
De stad Deventer	2 peppelen en 3 eiken	37,00
Herman Kloosterboer	15 eiken	115,00

G.W. Lemker	55 eiken en 42 beuken	f 383,00
H.W. Cost	230 eiken	1.934,10
	Totaal	f 3.482,10

Er is verder nog een lijst van personen die voedsel hebben verstrekt. Deze bedragen zijn niet zo hoog en variëren van f 2,00 tot f 25,00. Uitzonderingen zijn de bedragen voor beide assessoren (wethouders) Teunis Pessink (f 59,62½) en Evert Beunk (f 65,15). Het totale bedrag, dat door de provincie aan de gemeente is betaald, kwam op f 8.218,14.

Uit het "Vaderlandsch A-B Boek voor de Nederlandsche Jeugd" uitgave 1781, een letter, die interessant, ontroerend en/of ludiek is.
Allereerst de letter K.

De Koe is het nuttigste dier van ons Land. Haare Melk is een der gezondste en smaaklykste voedselen. Van den Kaashandel bloeit byna geheel Noordholland, en Friesland voornaamlyk van den Boterhandel. Met haaren Mest worden de akkers en tuinen en weiden vruchtbaar gemaakt.
Geslagt zynde, is haar Vleesch eene algemeene en zeer voedzaame spys. Van het Smeer maakt men Kaarsen. Van den Huid maakt men Leder. Van het Hair maakt men Zitkussens, Matrassen en Vloerkleeden; ook dient het in den Scheepsbouw tegen de Wormknaaging. Van de Beenderen maakt men Knoopen. Van de Hoornen maakt men Kammen, Kookers, Lym. Met één woord, alwat van de Koe komt , is goed.
Dit vreedzaam en allernuttigst dier eet slechts gras, drinkt water, en geeft zulk eenen overvloed van voedzaame, smaaklyke en Kaas en Boter bevattende Melk. —Let mede op het groot en laaghangend lyf van de Koe, en verwonder u over de aanbidlyke Wysheid en Goedheid des Scheppers.

" 't Koetje geeft ons melk en room; en het eet slechts gras.
Alles wat van 'tKoetje komt, komt den mensch te pas. "

AANWINSTEN BIBLIOTHEEK (8)

H. Schoenmaker

1 Berends, H., Woeste Hoeve 8 maart 1945, Kampen, 1995, aankoop.
2 Däniker, Gustav, Duitsche aanvoering en Duitsche soldaten 1939-'40,
Een zakelijk, critisch oordeel van een Zwitsersch hoofdofficier, z.pl., z.j. (Dr Gustav Däniker was kolonel van de Zwitserse generale staf).
3 Frontsector, Tien Liederen uit 't bezette Nederland, z.pl., z.j.
4 De ontwikkeling der illegaliteit, z.pl., z.j. (1945).
5 Zuivering en illegaliteit, Een stem uit de illegale wereld, z.pl., z.j. (1945).
6 De landverrader vrij? Rapport uitgebracht aan de interprovinciale raad der Gemeenschap oud-illegale werkers Nederland (G.O.I.W.N.) door H.B.S. Holla en F. Raaijmaakers, Eindhoven, z.j. (1946).
7 Uy(ij)ttenboogaard, C., In de klauwen der SS, concentratiekamp herinneringen, Amsterdam, z.j. (1945). (Cor Uijttenboogaard was gevangene no. 634).
8 Quarles van Ufford, W.C.A., Nederland's koopvaardij in oorlogstijd, Londen, 1945.
9 Peelen, G.J., 't Begon onder melkenstijd, 5e dr., Den Haag, z.j.
10 Duncan, N.W., 79 th Armoured Division Hobo's Funnies, Windsor, Berkshire, England, 1972, bevat onder meer The IJssel Crossing, april 1945 (Gorssel).
11 Oorlogsinspanning van Groot-Brittanië, De, Een overzicht van "Statistieken, die betrekking hebben op de Oorlogsinspanning van het Vereenigd Koninkrijk" (Cmd.6564), z.pl., z.j.
12 U.S.A., Beknopt beeld van Amerika en de Amerikanen, uitgegeven door het Amerikaanse Bureau voor Oorlogsinlichtingen, nr 1, dl 1, z.pl., z.j., bevat onder meer een artikel over Nederlands Oost-Indië.
13 Zestiende rapport aan het Congres van de Vereenigde Staten onder de werking van leen-en-pacht, voor de periode, geëindigd 30 juni 1944, z.pl., z.j. (1944).
14 Zij hadden 7 maanden, uitgave van de Nederlandse Spoorwegen Utrecht, z.pl. (Utrecht), z.j.
15 They had 7 months, published by the Netherlands Railways Utrecht-Holland, z.pl. (Utrecht), z.j.

16 Jongmans, W.J. en Sax, H.G.J., Geologisch Bureau voor hetNederlandsche Mijngebied, Geologische Stichting te Heerlen, Delfstoffen in het Nederlandsch-Duitsche grensgebied, Nationale Actie voor schadevergoeding door annexatie van Duitsche gebieden, Amsterdam, 1945, met een inleiding van de Militaire Commissaris voor de Mijnstreek en twee (losse) bijlagen, te weten: bijlage: 1 Geologisch-Economische kaart Verspreiding voornaamste delfstoffen in het Nederlandsch-Duitsch grondgebied schaal 1:750.000, en bijlage: 2 Mijnconcessies in Limburg en het aangrenzende Duitsche gebied, schaal 1:100.000, alsmede ingeplakt een doorslag van een getypt overzicht: Landhonger in Nederland. Voorlopige uitkomsten van de "Enquête Landhonger".
17 Een half jaar vrijheid, 180 dagen opbouw na 1800 dagen afbraak, samengesteld door Sectie Voorlichting M.G. en de Regeeringsvoorlichtingsdienst met medewerking van de Nederl. Stichting voor Statistiek, Amsterdam, z.j. (1945). (M.G.= Militair Gezag).
18 Groene boekje, Het, Wat ieder lid van de Vereniging Het Nederlandsche Rundvee-Stamboek moet weten, 23e herz. dr., z.pl.(Den Haag), z.j. (1940).
19 Vademecum voor Toeristen, Reizen is leven, samensteller A. Pieters, 2e jrg (1924/1925), Zeist, 1924. (De eerste druk verscheen in 1914).
20 Rademaker-Helfferich, B., Ga je mee naar de brand ..., De brandweer van Deventer en omstreken, Amsterdam, 1990. Onder "omstreken" valt onder meer de gemeente Gorssel.
21 Résidence Princehof Eefde, complex bestaande uit drie appartementenvilla's met in totaal 24 luxe appartementen, verkoopprospectus met een (ingeplakte) Prijslijst, z.pl., z.j. (1995).
22 Excursie Bronbeek en Openluchtmuseum Arnhem 1997, kleurenfoto's in mapje.
23 Gids voor de verzameling Nederlandse oudheden Rijksmuseum van Oudheden te Leiden, Prehistorie en vroegste geschiedenis van ons land, 's-Gravenhage, 1969.

De bibliotheek van de vereniging bevindt zich in het verenigingsgebouw Het Richtershuis te Harfsen, Hulstweg 4, telefoon 0573-432003, en is geopend elke tweede dinsdag van de maand van 14.00-16.00 uur.
Tevens zijn dan leden van de werkgroep genealogie aanwezig.

SPONSORS VAN DE ELF MARKEN

Rabobank Berkel-IJssel
Gemeente Gorssel

Almen:
Autobedrijf Loman annex Rijwielhandel, Dorpsstraat 31-33
Boeltjes Sig. Mag./Kantoorboekhandel, Dorpsstraat 20
HCR De Hoofdige Boer, Dorpsstraat 38
Installatiebdrijf F. Pladdet, Dorpsstraat 24

Eefde:
Bouwbedrijf Nijenhuis Menkveld, Mettrayweg 30
Makelaarskantoor B.W. ten Dam, Rustoordlaan 39

Gorssel:
Kantoorboekhandel Bechtle, Hoofdstraat 36D
Welkoop H.H. Berndsen, Molenweg 38
Verzekerings Adviseur De Boei, Elfuursweg 3A

Harfsen:
Café Buitenlust, Lochemseweg 132
Foto Wim Wichers, Lochemseweg 94
Garage Henk Slettenhaar, Bremweg 1B
Installatiebedrijf Jan ten Have, Lochemseweg 96
Lubberding BV Harfsen, fabrikant van Gerjak voortenten, en Tago vouwwagens, Reeverweg 6A

Zwolle:
Uitgeverij Waanders BV

Inlichtingen over sponsoring bij de penningmeester.

Het lidmaatschap loopt van 1 januari - 31 december.
Opzeggen van het lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 december.

De contributie bedraagt f. 30,-- per jaar per gezin. Hiervoor heeft men vrije toegang tot de vergaderingen, lezing- en dia-avonden. Tevens wordt elk kwartaal Ons Markenboek gratis toegezonden. De leden buiten de gemeente betalen hiervoor f 5,-- extra als bijdrage in de portokosten.
Betaling van contributie, bijdragen of giften kan geschieden op de rekening van de vereniging nr. 3014.05.611 bij de Rabobank "Berkel-IJssel".
Voor contributiebetaling wordt voorkeur gegeven aan een machtiging of een acceptgirokaart.

Publicatie of overname van artikelen uit Ons Markenboek is alleen toegestaan met toestemming van de voorzitter van de redactiecommissie.
Kopij te zenden aan één van de leden der redactiecommissie, indien mogelijk op diskette (WP.5.1) met drie uitgewerkte teksten.

Het verenigingsgebouw Het Richtershuis, Hulstweg 4 te Harfsen, is op dinsdagmiddag geopend van twee tot vier uur. De tweede dinsdag van de maand kan men hier terecht voor bibliotheek en genealogie.
Het gemeente-archief is alleen op maandag geopend.

Adviseur : J. Eefting, archivaris gemeente Gorssel
Postbus 19, 7213 ZG Gorssel, tel 0575 498989

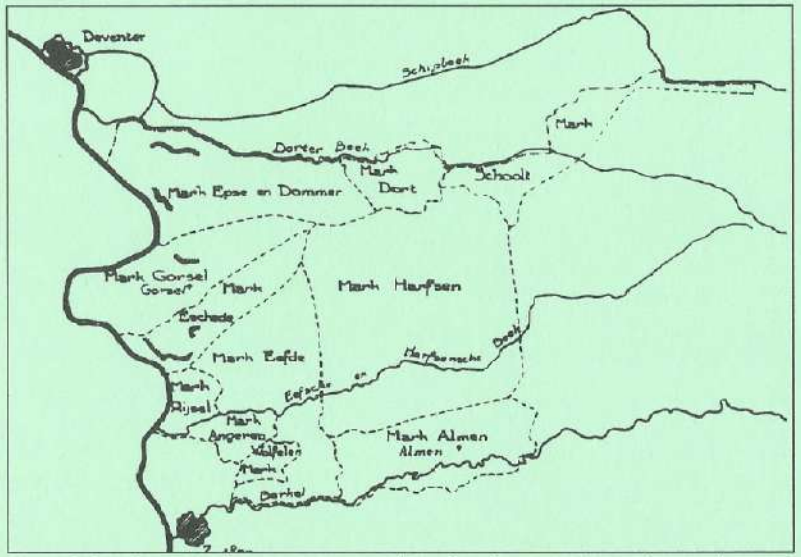

Kaartje van de vroegere marken in de gemeente Gorssel